תולדות ב

א. ס׳איז ידוע דער מאמר חז״ל[1] „כל מה שאירע לאבות סימן לבנים״[2]. און ווי דער רמב״ן[3] איז מאריך לבאר בכמה מעשה אבות ווי זיי האָבן אין זיך סימנים לרמז אויף די מאורעות וואָס וועלן טרעפן מיט די בנים — מיט אידן.

וויבאַלד די חז״ל ברענגען אַרויס דעם ענין דוקא בלשון אבות ובנים וואָס די עִניני האב ווערן איבערגעגעבן בירושה לבניו אחריו, איז מובן, אַז די מעשה אבות איז ניט סתם אַ סימן בעלמא, נאָר אויך אַ נתינת כח[5] פון די אבות האומה צו די בנים[6].

ובנוגע פרשתנו — די תורה דער־ציילט[7] אַז „ויהי רעב בארץ", און אַז בשייכות מיט דעם האָט דער אויבער־שטער זיך באַוויזן צו יצחק׳ן און אים אַנגעזאָגט „אל תרד מצרימה שכון בארץ אשר אומר אליך גור בארץ הזאת ואהי׳ עמך ואברכך גו״. זיינען חז״ל[8] מסביר, אַז וויבאַלד ער איז געווען אַן „עולה תמימה" דאַרף ער בלייבן אין א״י און „אין חו״ל כדאי לר״י[9] (ער זאָל ניט טאָן ווי אביו אברהם, ווען ס׳איז ג׳ער וואָרן אַ רעב איז ער אַרויס פון א״י קיין חו״ל, קיין מצרים).

וואָס דער סימן לבנים איז דאָ קלאָר[10] אויך אויבנאויף, אַז דער אמת׳ער אָרט פון אידן איז ניט אין גלות (בחו״ל), נאָר ווען זיי זיינען על שולחן אביהם[11] — שגואלם ומביאם ל„שולחנו" לא״י, און דעריבער אפילו אין דעם זמן ווען „מפני חטאינו גלינו מארצנו" — „בנים שגלו מעל שולחן אביהם"[11], קענען אידן ניט זיין צופריידן ח״ו און אפילו ניט זיין רואיג[12] אין גלות, וויסנדיק אַז דאָס איז ניט דער מצב אין וועלכן זיי דאַרפן זיין, נאָר זיי האָפן[13] און בעטן צו אומקערן

---

1) ראה תנחומא לך ט. ב״ר פ״מ, ו. וראה גם ב״ר פמ״ח, יו״ד (ותנחומא וירא ד). ושם: אני פורע לבניך . . ולע״ל.

2) וראה גם פרש״י וירא יח, א ד״ה ישב (מב״ר פמ״ח, ז). ועוד.

3) לך יב, ו. שם, י. יד, א. פרשתנו כו, א. וישלח לב, ד. שם, ט. ועוד.

4) יתרה מזה מצינו בסימני טהרה דבהמה כו׳ — שהם הגורמים הטהרה ולא רק מודיעים (ראה צפע״נ על הרמב״ם הל׳ מאכלות אסורות רפ״א).

5) כמובן גם מהדוגמא ד„נביאים" שברמב״ן לך שם (יב, ו). וראה ב״ר פ״מ שם (הובא גם ברמב״ן שם, י): צא וכבוש את הדרך לפני בניך. וראה גם בהנסמן בהערה הבאה.

6) ראה תו״א לך פג, סע״ג ואילך. ח״ש קלה, סע״א ואילך. ובכ״מ. וראה לקו״ש ח״א ע׳ 41. ח״ג ע׳ 758. ח״ה ע׳ 88 ואילך. חט״ו ע׳ 76 ואילך. ועוד.

7) כו, א ואילך.

8) ראה ב״ר פס״ד, ג. פרש״י עה״פ (שם, ב). רמב״ן (שם, א).

9) ל׳ רש״י שם (וכ״ה ברמב״ן שם). וראה בארוכה לקו״ש חט״ו ע׳ 200 ואילך בביאור החילוקים דרש״י והמדרש.

10) ברמב״ן פרשתנו שם: וירמוז לגלות בבל שהוא מקום מגורי אבותם כו׳. ופירושו הוא — הרמז בהליכת יצחק לארץ פלשתים וכו׳, ע״ש בפרטיות. ובפנים מבואר ה„מעשה אבות" בדברי ה׳ שאמר לו „אל תרד מצרימה שכון בארץ גו״, שלפי מחז״ל שבפנים השיחה — ההדגשה (בפסוקים אלו) היא שלא יצא מא״י.

11) ראה ברכות ג, סע״א.

12) וכמש״נ (תבוא כח, סה) „ובגוים ההם לא תרגיע ולא יהי׳ מנוח גו״. ראה ב״ר פל״ג, ו. וראה מכות כד, סע״א.

13) ראה לשון הרמב״ם הל׳ תשובה פ״ט ריש ה״ב. הל׳ מלכים פי״ב ריש ה״ד.

זיך ע"י אביהם לשולחן אביהם, אין א"י, ביז אז זיי זיינען דאס מבקש ותובע[14] ג' פעמים בכל יום (חול) „את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח", און (בכל יום — אויך בשבת ויו"ט כו') „ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים"[15].

ויש לומר אז דאס איז איינער פון די טעמים וואס לעת"ל וועט מען זאגן ליצחק דוקא „כי אתה אבינו"[16], ווארום דעמאלט וועט ביי אידן זיך אנזען בגלוי די מעלת התמימות ושלימות, וואס דעם כח אויף דערויף נעמען זיי פון יצחק אבינו („עולה תמימה"), און דערפאר געפינען זיי זיך במקומם האמיתי שולחן אביהם אין א"י,

וואס דער ענין, צו זיין בלויז אין א"י, איז געווען דוקא באי יצחק"ן, משא"כ באי אברהם און יעקב זיינען געווען זמנים וועו זיי האבן זיך געפונען בחו"ל.

ב. וויבאלד אז דאס וואס „אין קורין אבות אלא לשלשה"[17] איז אן ענין של הוה, וביחד עם זה אי דבר תמידי ונצחי[18], איז מובן אז פרטים פון מעשה אבות (ובפרט — כללות־דיקע) וואס דריקן אויס ענינו המיוחד פון יעדן איינעם פון די אבות, איז אי סימן ונתינת כח לבנים — ניט נאר לכללות עם ישראל, ובמצב מסוים, נאר „בכל דור ודור ... בכל אדם מישראל"[18] (בפרט), אויך ווי אידן געפינען זיך בגלות בא"י, או בחו"ל.

וי"ל דעם ביאור בזה:

אידן זיינען בכללות פאנאנדער־געטיילט אין צוויי סוגים — ישכר און זבולון[19], מארי תורה און מארי עובדין טבין[20]: אידן וואס זייער עיקר עסק בעבודת ה' איז בפנים, ישכר באוהליך[21], זיי זיינען במקומם האמיתי — אינגאנצן איבערגעגעבן צו לימוד התורה[22]; און אידן בעלי עסק וועלכע גייען ארויס מחוץ פון די ד' אמות של תורה כו', זבולון בצאתך[21], און האבן צו טאן מיט עניני העולם — „מעשיך" און „דרכיך", און דורך זייער עבודה בזה אין אן אופן פון „כל מעשיך לשם שמים"[23] און „בכל דרכיך דעהו"[24], ברייגען זיי ארייין קדו־שה אויך אין עניני העולם.

און דאס זיינען די צוויי סוגי עבודה, וואס דעם כח צו דורכפירן זיי באקומט יעדער איד[25] פון די אבות:

---

14) וכהוראת חז"ל (להלכה) — ובלשון זה „יתבעו" — ראה ב"י לטאו"ח סקפ"ח (ד"ה וכתב הרמב"ם) משיבלי הלקט (דין סדר ברכת המזון סי' קנז). וראה מדרש תהלים מזמור יז, מדרש שמואל פל"א (הובא ברד"ק סוף שמואל ב) ובכ"מ אודות גודל וחומר הדבר.

15) וכן בבהמ"ז „מלכות בית דוד כו' ובנה ירושלים כו' במהרה בימינו" (ראה ב"י שם).

16) שבת פט, ב. וראה תו"א פרשתנו יז, ג. ויצא כא, סע"ב ואילך. תו"ח פרשתנו ד, ד ואילך. ועוד.

17) ברכות טז, ב.

18) תו"א ר"פ וארא. וראה לקו"ש ח"ד ע' 1068 הערה 12. ח"י ע' 97 (והערה 48).

19) ראה בארוכה תו"א פ' תרומה.

20) ראה אגה"ק ס"ה (קט, א). ביאוה"ז וישב לאדהאמ"צ (כה, א־ב) ולהצ"צ (ע' קלד).

21) ברכה לג, יח.

22) במקום מחשבתו של אדם שם הוא נמצא (ראה כתר שם טוב (קה"ת) בהוספות סל"ח. וש"נ), ונוגע גם להלכה (רש"י עירובין כו, ב ד"ה חוץ מן המים. שו"ע אדה"ז או"ח סת"ח).

23) אבות פ"ב מי"ב.

24) משלי ג, ו.

25) כי בכוא"א צ"ל תורה ומע"ט (אגה"ק שם. ולהעיר מאגה"ק סי"ג (קיט, א) לענין ב' המדות דחוי"ג). וראה לקמן בפנים.

אברהם אבינו איז אַרויס פון א״י און „אַראָפגענידערט״ אין מצרים, אין (מיצרים וגבולים פון) חו״ל, און האָט בעבודתו אויפגעטאָן, אַז דאָרט, און עד״ז נאָך פאַרדעם, זאָלן מענטשן אַנערקענען און דינען דעם אויבערשטן, האָט זיי געבראַכט „תחת כנפי השכינה״, כמ״ש „ואת הנפש אשר עשו בחרן״[26], וכמסופר בארוכה במדרשי חז״ל[27]: כל־לות עבודתו איז געווען — „ויקרא שם בשם ה׳ א־ל עולם״[28], ווי די חז״ל זאָגן[29] אַז „התחיל להודיע לעם שאין ראוי לעבוד אלא לאלוקה העולם . . ולקרוא בקול גדול לכל העולם ולהודיעם שיש שם אלוקה אחד ולו ראוי לעבוד והי׳ מהלך וקורא ומקבץ העם מעיר לעיר וממלכה לממלכה . . שנאמר ויקרא כו׳״[30], ביז ער האָט געפועל׳ט אַז דער אויבערשטער זאָל זיין (נוסף אויף „אלקי השמים״ אויך) „אלקי הארץ״, „שהרגלתיו בפי הבריות״[31].

יצחק איז אַבער ניט אַרויס אין חו״ל. ואדרבה, היות ער איז געווען אַן „עולה תמימה״ האָט ער געדאַרפט, געמוזט בלייבן אין א״י, און אויך דאָרט געפינט מען ניט (אויף אַזויפיל) אַז ער זאָל אַרויסגיין ממקומו הפרטי און פאַר־נעמען זיך מיט אַנדערע מבחוץ. והיינו, אַז (עיקר) סדר עבודתו איז געווען בפנים.

און פון די צוויי אבות נעמען אידן ביידע קווים אין עבודה:

פון אברהם אבינו האָבן (יעדער און) אַלע אידן די הוראה ונתינת כח אויף דער עבודה מיטן זולת, מבחוץ: אַלע אידן, אויך די וואָס עיקר עסקם איז בפנים אין לימוד התורה, זאָלן אויך זיי מזמן לזמן אַרויסגיין ממקומם און ברענגען קדושה אויך מחוץ לגבול מקום הקדושה: זיי זאָלן מפרסם זיין שמו של הקב״ה בכל מקום ומקום, ביז „(הנפש) אשר עשו״, מקרב זיין אידן להׄ׳ ולתורתו[32], וכמרז״ל „כל העוסק בתורה בלבד כו׳״[33], און „כל[34] האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו אלא תורה וגמ״ח״:

און פון יצחק אבינו נעמט יעדער איד די הוראה און דעם כח אין עבודה בפנים, אַז אויך די וואָס עיקר עסקם איז בחוץ (צו (פאַרנעמען זיך מיט עניני העולם און דורך דעם) ממשיך זיין קדושה אין עניני העולם (מעשיך ודרכיך), און ברענגען דבר ה׳ אויך צו אידן וואָס זיינען לע״ע רחוקים מה׳ ותורתו) — דאַרפן אויך זיי פון צייט צו צייט זיך אַפזונדערן פון דעם חוץ און עוסק זיין בפנים, בתורה, און באופן אַז דעמאָלט האָבן זיי ניט קיין שום דאגות („כאוכלי המן״[35]) קיין שום אַנדערע מחשבות — אין דעם זמן דאַרף ביי זיי זיין תורתם אומנתם.

---

26) לך יב, ה. פרש״י שם (מב״ר ספל״ט).
27) ראה גם ב״ר שם, יד. ת״א ות״י עה״פ.
28) וירא כא, לג.
29) ראה גם סוטה י, סע״א ואילך. ב״ר ספנ״ד. ועוד.
30) רמב״ם הל׳ ע״ז פ״א ה״ג.
31) פרש״י חיי שרה כד, ז (ע״פ ב״ר פנ״ט, ח).
32) וכמרז״ל (סנהדרין צט, ב) „כל המלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאו שנאמר והנפש אשר עשו בחרן״. וראה לקמן בפנים סעיף ז והערה 69.
33) ע״ז יז, ב.
34) יבמות קט, ב. לקו״ת ויקרא ה, א. וראה סה״מ תש״ח ע׳ 266 — בהערה.
35) כמרז״ל (מכילתא בשלח בתחלתו. שם טז, ד) לא ניתנה התורה (לדרוש) אלא לאוכלי המן.

ג. שוין געדעט כמה פעמים[36] בנוגע די שמות הסדרות, אז (אע"פ וואס בפשטות איז דער נאמען פון יעדער סדרה על שם ההתחלה, אבער) ווי־באלד זיי זיינען נעמען ע"פ (מנהג ישראל —) תורה [ובפרט ע"פ תורת הבעש"ט[37] אז שמו אשר יקראו לו בלה"ק איז מהוה ומחי' ומקיים דעם דבר הנקרא בשם זה], איז מובן, אז דער נא־מען פון יעדער סדרה בריינגט ארויס דעם תוכן פון דער גאנצער סדרה.

א ראי' מוכחת אויף דעם[38] איז דער־פון וואס דוקא אונזער סדרה ווערט גע־רופן בשם „תולדות", בעת אז אויך פ' נח פאנגט זיך אן מיט די ווערטער „אלה תולדות (נח)": אויב די שמות הסדרות וואלטן געווען נאר מצד התחלתם — וואלט מער מתאים געווען אז די פריער־דיקע סדרה (נח) זאל טראגן דעם נא־מען „תולדות" (היות דער ווארט „תולדות" איז נעענטער צו התחלת הסדרה ווי דער ווארט „נח") און די סדרה שלאחרי' (אונזער סדרה, „תול־דות") זאל אנגערופן ווערן „יצחק" (בכדי צו מאכן אן אונטערשייד צווישן איר און דער סדרה שלפני').

דערפון וואס די ערשטע סדרה הייסט מיטן נאמען „נח" און דוקא אונזער סדרה ווערט אנגערופן מיטן נאמען „תולדות" איז מוכח, אז דאס איז דער־פאר וואס דער נאמען „נח" (ניט „תולדות") דריקט אויס דעם תוכן פון דער פריערדיקער סדרה[39], און דער ווארט „תולדות" ברענגט ארויס דעם תוכן פון דער סדרה.

והיינו, אז דער תוכן כללי פון דער סדרה איז דער ענין פון „תולדות" — הולדת בנים, וואס די הוראה בזה ברוחניות איז, אז יעדער איד דארף אויפטאן דעם ענין פון „תולדות" ברוחניות — ס'זאל צוקומען נאך א איד א שומר תומ"צ דורך מקרב זיין אים לה' ולתורתו, וכמאמר[40] „כל המלמד בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו", וואס דאס איז דער ענין פון „פרו ורבו" בעבודה רוחנית[41].

און דאס איז מרומז אויך בפירש"י ריש פרשתנו, אז „תולדות" באציט זיך צו „יעקב ועשו האמורים בפרשה", ד. ה. „תולדות יצחק" באשטיין ניט נאר פון אזעלכע וואס זיינען אין דער דרגא פון יעקב, נאר מ'דארף פועל זיין, אז אויך אזוינע, וואס געפינען זיך אין א מעמד ומצב ע"ד ווי עשו[42], זאלן זיי ווערן „האמורים בפרשה", געהערן צו די „תולדות יצחק" (וחינוכו — לימוד הפר־שיות (תורה) וקיום מצוותיהן) דורכ־דעם וואס מ'דערנעענטערט זיי און מ'בריינגט זיי אריין אין תורה ומצות.

ד. אבער עפ"ז פאדערט זיך ביאור: ווי איז דאס מתאים עם המבואר לעיל אז תוכן ואופן עבודת יצחק איז געווען באופן הפכי — זיין אפגעזונדערט אין

36) ראה לקו"ש ח"ה ע' 58.

37) ראה תולדות יעקב יוסף פ' שמות קרוב לסופה. אור תורה להה"מ ד, ג. לקו"א שלו נח, ד. שער היחוד והאמונה פ"א. ועוד.

38) ראה לקו"ש שם הערה 10. וש"נ. ע' 355. ועוד.

39) ראה לקו"ש ח"כ ע' 285 ואילך.

40) סנהדרין יט, ב. פרש"י במדבר ג, א.

41) ראה לקו"ד ח"ד תשמו, א. סה"ש תש"א ס"ע 45 ואילך.

42) ראה קידושין יח, רע"א.

א"י, פאַר זיך, בפנים, און ניט אויפ־שטעלן „תולדות" בחוץ, שאינם (דומים ל)„אבות"[43], דורך התעסקות מיטן זולת בחוץ.

זאת ועוד: לפ"ז האָט די סדרה (וואָס רעדט אינגאַנצן וועגן ענינו ועבודתו של יצחק) געדאַרפט הייסן ניט „תולדות", נאָר „יצחק", בכדי אַרויסצובערענגען יחודו של יצחק, וואָס איז באַשטאַנען (כנ"ל) דוקא אין ניט אַרויסגיין לחו"ל צו אויפשטעלן דאָרט „תולדות", נפשות (ווי עבודת אברהם „ואת הנפש אשר עשו בחרן", כנ"ל).

ועכצ"ל, וויבאַלד אַז יצחק איז אייניער פון די ג' אבות, און „אבות — מכלל דאיכא תולדות"[44], פון אבות לערנט מען אָפּ, ווערט „תולדות", איז מובן אַז אויך זיין עבודה איז געווען אין אויפשטעלן תולדות.

נאַכמער: פון דעם וואָס דוקא די סדרה וואָס רעדט אינגאַנצן וועגן עבודת יצחק (הייבט זיך אַן אזן) ווערט אַנגערופן „תולדות", ניט די אַנדערע סדרות וואו עס רעדט זיך ענינו של אברהם (ויעקב), איז מוכח אַז עיקר ענין ה„תולדות", איז דוקא באַ עבודת יצחק נאָר מער ווי ע"י עבודת אברהם (ויעקב).

ה. וועט מען דאָס פאַרשטיין בהקדם הביאור אין אופן ההנהגה לעת"ל, וואָס דערפון וועט אויך זיין מובן בנוגע לעבודת יצחק, וכנ"ל סוס"א, אַז לעת"ל יאמרו ליצחק כי אתה אבינו.

דער רמב"ם פסק'נט[45] „צוה משה מפי הגבורה לכוף את כל באי העולם לקבל מצות שנצטוו בני נח", וואָס די הלכה איז, ווי אַלע עניני הלכה, אַן ענין נצחי בכל הזמנים ובכל המקומות, אַז די הנהגה הרצוי' אינעם אופן קיום המצות פון כל באי העולם (שבע מצות ב"נ) איז וועז דאָס ווערט אויף זיי געפועל'ט דורך אידן.

ועפ"ז צריך ביאור ווי וועט אָט דער תפקיד פון אידן (בשייכות צו ז' מצות ב"נ) דורכגעפירט ווערן בזמן דלעת"ל בביאת משיח צדקנו — דער רמב"ם פירט טאַקע אויס[46] אַז צווישן די ענינים נעלים וואָס משיח וועט אויפטאָן וועט זיין: „ויתקן[47] את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד שנאמר[48] כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו[49] שכם אחד";

די שאלה איז אַבער: וויבאַלד אַז אַלע אידן וועלן אויסגעלייזט ווערן פון גלות העמים און וועלן זיך געפינען על אדמתם אין ארץ ישראל — און דער דין איז, אַז „בזמן שיד ישראל תקיפה . . (איז או"ה זאָלן זיין „אפילו יושב ישיבת עראי או עובר ממקום למקום בסחורה" דאַרף זיין פריער) שיקבל עליו שבע מצות"[50] — איז ווי וועט עס זיין אַז אידן זיינען מחדש באַ די אומות, באַ „באי עולם" וועגן די ז' מצות ב"נ?

---

43) ראה לקמן מב"ק „אבות מכלל דאיכא (ענין הפכי) תולדות".

44) ראה ב"ק בתחלתה.

45) הל' מלכים פ"ח ה"י.

46) שם ספי"א.

47) כ"ה בדפוסים שלפנינו ד„ויתקן" קאי על משיח. אבל בכת"י ודפוסים שלא שלטה בהם בקורת הצנזור בא כאן קטע שנשמט „ואם לא הצליח כו'", והתיבות „ויתקן את העולם כו'" הן באמצע הענין שם, „וכל הדברים האלו (של ישוע הנוצרי) ושל זה הישמעאלי . . אינן אלא ליישר דרך למלך המשיח ולתקן את העולם כולו כו'" — וראה שם בסיום לשונו. וראה לקו"ש חי"ח ע' 283. ואכ"מ.

48) צפני' ג, ט.

49) כ"ה ברמב"ם שם. ובכתוב: לעבדו. וראה לקו"ש חכ"ג ע' 103 הערה 79.

50) רמב"ם הל' ע"ז פי"א ה"ז.

איז דאָס מובן פון די פסוקים אין ישעי'[51] בנוגע דער גאולה: „והי' באחרית הימים נכון יהי' הר בית ה' בראש ההרים . . ונהרו אליו כל הגוים והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלקי יעקב ויורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו כי מציון תצא תורה . . ושפט בין הגוים גו' וכתתו חרבותם גו' בית יעקב לכו ונלכה באור ה'".

ד. ה. דאָס וואָס לעת"ל וועלן אויך אוה"ע לערנען די דרכי הוי' און דינען דעם אויבערשטן, וועט ניט קומען דורך דעם וואָס אידן וועלן אָרויסגיין פון ארצם הקדושה לחו"ל צו די גוים ועמים בכדי דאָס צו פועל זיין ביי זיי, נאָר היות אָז דער מעמד ומצב פון אידן, ארץ ישראל וביהמ"ק, וועט דעמאָלט זיין בתכלית המעלה והשלימות, דער „אור ה'" וועט דאָרטן לייכטן בגילוי לעין כל חי, וועט דאָס בדרך ממילא פועל זיין[52] אויף גוים ועמים רבים שבכל העולם ביז אָז „ונהרו אליו כל הגוים והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' . ויורנו מדרכיו גו'".

קומט אויס, אָז לעת"ל וועלן אידן ניט (דאַרפן) אָרויסגיין לחוץ צו פאָרנעמען זיך מיט „כל באי העולם", נאָר זיי וועלן זיין „פנויין בתורה וחכמתה" — „יהיו ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים וישיגו דעת בוראם כפי כח האדם"[53]; און פונדעסטוועגן וועלן אידן משפיע זיין אויף די אומות, אָז זיי אַליין וועלן דערוועקן וועלן און „והלכו" און זאָגן „לכו ונלכה באור ה'"[54].

ו. עד"ז ומעין זה איז געווען ענינו ועבודתו של יצחק[55]:

יצחק'ס[56] אופן פון אויפשטעלן תולדות איז געווען ניט דורך גיין „מעיר לעיר וממלכה לממלכה" אויף צו מפרסם זיין שמו של הקב"ה בכל מקום ומקום, ווי אברהם (כנ"ל ס"ב), נאָר זייענדיק אויף איין אָרט אין ארץ ישראל, האָט ער צו זיך צוגעצויגן די באי עולם, בדוגמת ווי אַן אבוקה גדולה וואָס ציט צו זיך די ניצוצות כו'[57].

און דער ענין ווערט אָרויסגעבראַכט אין תוכן הסדרה: בשעת ס'האָט זיך געשאפן אָ מצב פון „ויהי רעב בארץ" איז געווען „דעתו (של יצחק) לרדת למצרים כמו שירד אביו בימי הרעב"[58]. וויסנדיק דעם „עיקר ששתל אברהם"[59], אָז דער אויבערשטער איז דער מנהיג העולם און פירט אַן מיט כל הדברים שבעולם, איז פון דעם עיקר וואָס שתל אברהם אביו (וכמו שירד אביו) — האָט יצחק פאָרשטאַנען (— דעתו) אָז דאָס איז

---

51) ב, ב ואילך.

52) ראה עד"ז תניא ספל"ו.

53) לשון הרמב"ם הל' מלכים ספי"ב (ה"ד-ה) — בנוגע הזמן דלעת"ל.

54) ראה פרש"י ישעי' שם, ה. תניא שם.

55) בפרטיות, המבואר בהפסוקים דישעי' שם — שייך למדריגות יעקב, וכמו שאמרו רז"ל (פסחים פח, א — עה"פ) לא כאברהם כו' אלא כיעקב שקראו בית (וראה בארוכה לקו"ש חט"ו ע' 240 ואילך). אבל בכללות — ה"ז שייך למדריגת יצחק.

56) תוכן ההפרש בין עבודת אברהם לעבודת יצחק המבואר בפנים — הוא מיוסד ובהתאם להמבואר בדרושי חסידות דעבודת אברהם היא בדרך מלמעלה למטה ועבודת יצחק מלמטה למעלה. וראה בארוכה לקו"ש שם ע' 194 ואילך. וש"נ.

57) ראה לקו"ת במדבר ד, א. וראה בארוכה סה"מ תרנ"ט (ע' קסב ואילך), סה"מ תש"ד (ע' 106 ואילך) ועוד — ע"ד ב' אופני בירור (שבלקו"ת שם), בדרך מלחמה ובדרך מנוחה.

58) ל' רש"י פרשתנו כו, ב. וראה גם רמב"ן שם, א.

59) ל' הרמב"ם הל' ע"ז ספ"א.

בהשגחה ובכוונה פרטית פון דעם אויבערשטן, אז ער זאל אַרויסגיין פון ארץ ישראל אין חו"ל און דאָרט מפרסם ומגלה זיין שמו של הקב"ה — אַזוי ווי אביו אברהם האָט געטאָן בזמנו, וועז ס'איז געווען[60] אַ רעב בארץ.

אויף דעם האָט אים דער אויבער־שטער געזאָגט: „אל תרד מצרימה . . שכון בארץ", ווי רז"ל[61] טייטשן „שכן את השכינה בארץ", אז זיין אופן העבו־דה פון מגלה זיין שמו של הקב"ה איז ניט דורך אַראָפנידערן אין חו"ל, ביז אין מצרים ערות הארץ, נאָר דורך „שכן את השכינה בארץ" — און ע"ז וועט שמו של הקב"ה אַנקומען צו כל באי עולם.

און אַזוי ווערט טאָקע דערציילט ווייטער אין דער פרשה (בהמשך הענין) וועגן דעם זמן וואָס יצחק איז געווען אין גרר: „ויגדל האיש וילך הלוך וגדל עד כי גדל מאוד" — „שהיו אומרים זבל פרדותיו של יצחק ולא כספו וזהבו של אבימלך"[62];

ובמיוחד איז דאָס מודגש אינעם המשך פון די ווייטערדיקע פסוקים — אַז פריער[63] האָט אבימלך געזאָגט צו יצחק'ן „לך מעמנו כי עצמת ממנו מאד"[64]: „אבער נאָכדעם ווי יצחק האָט דאָרט געבויט אַ מזבח און „ויקרא בשם ה' גו"[65], דערציילט די תורה, אַז „אבי־מלך הלך אליו מגרר ואחוזת מרעהו ופיכל שר צבאו" און אַז זיי האָבן פאָר־ענטפערט יצחק'ס שאלה „מדוע באתם אלי גו" דערמיט וואָס „ראו ראינו[66] כי הי' ה' עמך ונאמר תהי נא אלה בינו־תינו בינינו וביניך גו"[67].

און ס'איז מובן, אַז בשעת זיי האָבן געזען אַז „הי' ה' עמך" — ובפרט וועז דאָס האָט זיי מעורר געווען ביז אַז אבי־מלך הלך אליו, גיין און קומען צו יצחק'ן און מיט אים כורת זיין אַ ברית — האָט דאָס געפועלט אַז זיי זאָלן זיך פירן בהתאם מיט דעם רצון פון יצחק אבינו.

ז. עפ"ז איז מובן וואָס דוקא די סדרה, וואו עס רעדט זיך וועגן עבודת יצחק[68], ווערט אַנגערופן בשם „תולדות" (און ניט די סדרות וואו עס רעדט זיך וועגן עבודת אברהם (ויעקב)):

בשעת די עבודה איז באופן אַז מען נידערט אַראָפ און מ'טוט אויף חוץ לתחום הקדושה, ע"ד ווי עבודת אברהם, דעמאָלט איז ניט מודגש אויף אַזויפיל אַז דאָס זיינען זיינע „תולדות". אין הכי נמי אַז דאָס איז „הנפש אשר עשו", זיינע אַן עשי', ס'איז אַבער ניט „כאילו ילדו"[69] תולדות:

„תולדות" איז מדגיש אַז זיי זיינען בדומה להאב[70], מכלל ד(אבות) איכא תולדות, און דאָס איז דוקא סוג עבודה של יצחק, וואָס ער שטייט במקומו און

---

60) לך יב, י.
61) ב"ר פס"ד, ג.
62) פרשתנו כו, יג ובפרש"י שם (מב"ר שם, ז).
63) להעיר מרמב"ן שבהערה 10.
64) כו, טז.
65) שם, כה.
66) לא שיצחק דיבר עמהם עד"ז.
67) שם, כו־כח.
68) שהרי בפ' וירא וח"ש ענינו של יצחק שבהם הם פרטים בהסיפור (וענינו) של אברהם. ומכש"כ בפרשיות שלאח"ז שבהן רק נזכר יצחק.
69) ועפ"ז יל"ב החילוק דב' מאמרי רז"ל הנ"ל (בסנהדרין), ב„כל המלמד כו'" — „כאילו עשאו" (שבהערה 32) או „כאילו ילדו" (לעיל ס"ג, ושי"נ).
70) להעיר מב"ק בתחלתה „תולדותיהם כיוצא בהן".

הויבט אויף באי עולם למקומו ומדרי־גתו, וואָס דורך דעם ווערן זיי „תולדות" — בדומה להאב[71].

ח. און דאָס איז די הוראה נצחית פון עבודת יצחק, וואָס איז מרומז אין שם הסדרה — „תולדות":

דאָס וואָס (אויך) די מארי עובדין טבין — וואָס זייער עבודה תמידית איז צו מפרסם זיין שמו של הקב״ה בלכתם ממקום למקום און אויפשטעלן תולדות לה׳ ולתורתו — דאַרפן מזמן לזמן שטיין אין אַ מצב פון עבודה בפנים, פון לימוד התורה נגלה ופנימיות התורה אין אַז אופן פון תורתו אומנתו,

מיינט דאָס ניט אַז זיי טרעטן דער־מיט אַפּ ח״ו פון זייער שליחות (צו מקרב זיין איידן לה׳ ולתורתו), נאָר אדרבה, דאָס איז אַ חלק עיקרי אין דער עבודה.

וואָרום נוסף לזה וואָס מצד דעם וואָס יעדער איד האָט די אבות, בחי׳ יצחק שבנפשו, איז דאָ באַ אים דער כח אַז זיין עבודה בפנים זאָל האָבן אַ ווירקונג אויף חלקו בעולם, כולל אויך אויף די איידן וועלכע זיינען (ע״פ תורה) אונטער זיין השפעה וכיו״ב — איז דורך דעם שטעלט ער אויף אמת׳ע „תולדות", אַז נוסף אַז ער פועל׳ט אויף זיי דעם „(אשר) עשו", און ער איז זיי מכניס תחת כנפי השכינה, ווערט אויך דער ענין פון „(כאילו) ילדו", זיינע „תולדות" כיוצא בו[70], בדומה להאב, המשפיע.

ועד״ז איז די הוראה צו יושבי אהל[72] וואָס כל עיקר עסקם איז אין ד׳ אמות של תורה והלכה (ותפלה) — אַז נוסף לזה וואָס אויך זיי דאַרפן אַרויסגיין מזמן לזמן פון זייערע ד׳ אמות אויף מקרב זיין איידן לה׳ ולתורתו, כנ״ל, דאַרף אויך אין זייער עבודה פון עסק התורה והתפלה זיך אַנהערן אַז דאָס איז פאַרבונדן מיט אויפמאַכן „תולדות" צו דעם אויבערשטן, דער ללמוד דאַרף זיין ע״מ ללמד, וואָס דעמאָלט זיינען די תולדות ווי עס באַדאַרף צו זיין, כנ״ל.

און ע״י עבודה זו, צו אויפשטעלן תולדות לה׳ ולתורתו אין דעם אופן העבודה וואָס (מ׳לערנט, ביז —) מ׳נעמט פון יצחק אבינו, איז מען נאָך מער ממהר דעם זמן וועט „יאמרו ליצחק כי אתה אבינו", די גאולה האמיתית והשלימה, ואז ימלא שחוק פינו[73],

על ידי עבודה זו איז מען גורם דעם שלימות׳דיקן צחוק ותענוג למעלה[74], און פון דעם צחוק ותענוג שלמעלה, קומט אַראָפּ אויך למטה, „אַז" (דע־מאָלט), וטועמי׳ חיים זכו נאָך פריער „בע״ש״[75], ביז אַז באַ יעדן איידן הערט זיך אַן בגילוי דער תענוג הבורא,

כי[76] מלאה הארץ דעה את ה׳ כמים לים מכסים.

(משיחות ליל ב׳ דחגה״ס — תשמ״ג, תשמ״ה, ש״פ תולדות תשמ״ה)

---

71) וראה לקו״ש שם ע׳ 196 ואילך.

72) וראה לקו״ש חי״ז ע׳ 307 ואילך. וש״נ.

73) תהלים קכו, ב. ברכות לא, א.

74) ראה תו״א ותו״ח שנסמנו לעיל הערה 16.

75) פע״ח שי״ח רפ״ג. שער הכוונות ענין טבילת ע״ש. מג״א (ושו״ע אדה״ז) או״ח סר״נ סוסק״א (ס״ח).

76) ישעי׳ יא, ט. רמב״ם בסיום וחותם הל׳ מלכים ומלחמותיהם (וספרו בכלל).